

Utbildningsmaterial för gymnasiet och åk 9

DIN MUSIK RÄDDAR LIV

MUSIKHJÄLPEN

#mh19

SEX ÄR INTE ETT VAPEN
musikhjalpen.se

SEX ÄR INTE ETT VAPEN – DIN MUSIK RÄDDAR LIV

Sexuellt våld finns i krig och konflikter världen över. Människor i alla åldrar utsätts för våldtäkter, sexuell tortyr och tvingas in i prostitution och tvångs- äktenskap. Överlevare lämnas med livslånga skador, trauman och stigman - medan många förövare går ostraffade.

Sexuellt våld i krig och konflikt kan se ut på flera olika sätt. Väpnade grupper kan utföra våldtäkter på öppen gata eller attackera barn på väg till skolan som strategi för att sprida skräck, hämnas och tvinga människor på flykt. Extremistgrupper kidnappar människor och håller dem som sexslavar för att locka till sig unga män eller tjäna pengar genom slavhandel.

Men sexuellt våld behöver inte vara beordrat och förövarna är inte bara soldater eller väpnade grupper. I samhällen där våld normaliseras och laglöshet breder ut sig ökar sexuellt våld även bland lokalbefolkning, biståndsarbetare och fredsbevarande soldater. Det finns bakom stängda dörrar i hemmet, i den smala gränden på väg till skolan eller i osäkra utrymmen i flyktingläger.

Risk att den utsatta straffas

Sexuella övergrepp kränker en människas värdighet djupt och döljs ofta bakom skam. Dessutom är risken stor att den utsatta straffas istället för förövaren. Få vågar eller har möjlighet att anmäla övergrepp och därför är konfliktrelaterat sexuellt våld ett av de minst rapporterade brotten.

Konsekvenser i årtal

Livslånga skador och trauman, sociala stigman, sjukdomar och oönskade graviditeter gör att konfliktrelaterat sexuellt våld drabbar människor och samhällen i generationer framåt. Överlevare behöver ofta akut fysisk vård, psykosocialt stöd och behandling för posttraumatisk stress, depression och ångest. Det kan vara svårt att få tillgång till i konflikttrabbade områden.

Människor som utsätts för sexuellt våld straffas också av sin omgivning. De kan isoleras av sin familj, tvingas flytta och ha svårt att få jobb. Kvinnor kan bli lämnade av sina män eller tvingas gifta sig med sin förövare. De som hållits fångna av extremistgrupper kan ses som medbrottslingar och deras barn stämplas som fienden.

Det är framförallt flickor och kvinnor som utsätts, men även män och pojkar drabbas. Kvinnors möjligheter i samhället begränsas när de hindras från att röra sig fritt, utbilda sig och arbeta på grund av risken för, eller som konsekvens av, sexuellt våld. För män och pojkar saknas ofta stöd helt och hållet eftersom många länder inte inkluderar män som offer för sexualbrott i lagstiftningen.

VAD KAN MUSIKHJÄLPEN GÖRA?

Bidragen till Musikhjälpen kan bland annat gå till fysisk och psykisk vård för överlevare, till hjälp att driva rättsprocesser och möjlighet till utbildning för att undvika en framtid i fattigdom och utsatthet. Pengarna kan även gå till att skapa säkra platser i osäkra miljöer, till exempel belysning och lås på toaletter i flyktingläger. En viktig del är också att stötta det förebyggande arbetet för att förändra de negativa normer och attityder som ligger till grund för sexuellt våld.

Sex är inte ett vapen – din musik räddar liv!

Innehåll

Så här kan du arbeta med Musikhjälpen 2019	4
Allmänna metodtips	4
Viktigt att tänka på	4
Program från UR	4
Introducera	5
Undersök	5
ÖVERLEVARE - sexuellt våld i krig	7
Orsak och konsekvens	7
Skam och återupprättelse	8
Temats kopplingar till skolans ämnes- och kursplaner	10
Andra program från UR på temat	11
Bra sidor om du vill veta mer	12

Så här kan du arbeta med Musikhjälpen 2019

Materialet är främst avsett för arbete i gymnasiet, men kan även fungera i grundskolans åk 9.Handledningen är tänkt som ett stöd i arbetet med årets tema "Sex är inte ett vapen".

Innehållet i handledningen tar sitt avstamp i FN:s resolutioner på temat och möjliga kopplingar till Agenda 2030 med tillhörande arbetsuppgifter. De två programmen "ÖVERLEVARE - sexuellt våld i krig" har tillhörande diskussionsuppgifter och frågeställningar.

Allmänna metodtips

I denna lärarhandledning finns diskussionsuppgifter och uppgifter att undersöka och ta reda på mer. Arbetssätt och redovisningsformer kan varieras på många olika sätt, muntliga och skriftliga, diskussioner, ppt-presentationer, planscher, forumteater, 4-hörnsövningar etc. Även i ämnesövergripande arbete med till exempel svenska i form av noveller, artiklar, debattinlägg etc.

Viktigt att tänka på

Som alltid när man arbetar med ett ämne som väcker starka känslor är det bra att vara väl förberedd på de tankar, frågor och reaktioner som kan komma upp till ytan. Det kan finnas elever i gruppen som har egna erfarenheter av olika utsatta situationer. Då är det extra viktigt att gå varsamt fram. Titta på programmen innan eleverna tar del av dem; de innehåller starka bilder och berättelser. Du känner din grupp bäst och vet hur du ska gå tillväga och hur du ska använda materialet på bästa sätt.

Program från UR

UR har producerat två filmer på temat för Musikhjälpen 2019 att arbeta med i denna lärarhandledning. Du kan läsa mer om dem på s. 7–8.

ÖVERLEVARE - sexuellt våld i krig

2 x 15 min

Orsak och konsekvens

<https://urplay.se/program/213606-Overlevare-sexuellt-vald-i-krig-Orsak-och-konsekvens>

Skam och återupprättelse

<https://urplay.se/program/213608-Overlevare-sexuellt-vald-i-krig-Skam-och-aterupprattelse>

Introducera

Låt gruppen i par läsa sammanfattningen av årets tema på s. 2, stryka under om det är ord och begrepp de inte förstår samt besvara dessa frågor:

1. Vad kan sexuellt våld i krig och konflikt innebära? Ge exempel på olika typer.
2. Vilka kan förövarna vara? Ge olika exempel.
3. Vilka kan orsakerna vara? Ge flera exempel.
4. Varför är det ett av de minst rapporterade brotten, tror ni?
5. Vilka kan konsekvenserna för offren vara? Beskriv både kort- och långsiktiga konsekvenser.
6. Vilken hjälp och vilket stöd kan behövas och av vilka?

Gå igenom i helgrupp de ord och begrepp som var svåra.

Diskutera i helgrupp vad de har kommit fram till när de besvarade frågorna ovan.

UNDERSÖK

Låt gruppen i grupper om 2–3 personer arbeta med en av nedanstående uppgifter. Låt grupperna redovisa i helgrupp för varandra på valfritt sätt eller låt dem redovisa för varandra i mindre tvärgrupper med en representant från varje grupp. Tips på bra sidor och andra program på temat från UR finns på s. 11–12.

Även om konfliktrelaterat sexuellt våld sannolikt har förekommit lika länge som det har funnits krig, så är det först efter Jugoslavien-krigen och folkmordet i Rwanda som sexuellt våld i krig har erkänts och prövats som krigsbrott, brott mot mänskligheten och folkmord.

När etnisk rensning är ett starkt motiv bakom våldet som i dessa konflikter så kan det sexuella våldet i krig vara ett vapen i konflikten för att uppnå vissa militära eller politiska mål eller splittra en grupp. Dock är det vanligare att sexuellt våld i krig snarare är tolererat än beordrat. En tydlig grundorsak till sexuellt våld i både krig och fred är strukturell ojämlikhet mellan könen och detta måste bekämpas före, under och efter en konflikt.

1. Beskriv hur det sexuella våldet såg ut i Jugoslavien-krigen. Vilka var förövarna? Vilka var orsakerna? Vilka var offren? Har de fått upprättelse och hur gick det till i sådana fall?
2. Beskriv hur det sexuella våldet såg ut i kriget i Rwanda. Vilka var förövarna? Vilka var orsakerna? Vilka var offren? Har de fått upprättelse och hur gick det till i sådana fall?
3. Beskriv hur det sexuella våldet såg ut i kriget i DR Kongo. Vilka var förövarna? Vilka var orsakerna? Vilka var offren? Har de fått upprättelse och hur gick det i sådana fall till?

4. År 2000 antog FN:s säkerhetsråd resolution 1325 om Kvinnor, Fred och Säkerhet, med syftet att allt fredsarbete ska ha ett genusperspektiv. Vad betyder det? Vad innehåller resolution 1325? Vilka ska genomföra den? Hur ska arbetet med den bedrivas? Resolution 1820 från 2008 fokuserar även den på sexuellt våld i väpnade konflikter. Vad tillkommer i den som inte fanns tidigare i resolution 1325?
5. FN:s senaste resolution om sexuellt våld i väpnade konflikter 2467 antogs i april 2019 under ett möte där nobelpristagarna Nadia Murad och Denis Mukwege deltog. Varför var de med? Ta reda på mer om dem och varför de har fått Nobels fredspris. Vad tillkom i resolution 2467?
6. År 2015 antog FN Agenda 2030 - 17 globala mål för hållbar utveckling som syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. Ta reda på och beskriv de mål i Agenda 2030 som är viktiga i arbetet mot sexuellt våld i väpnade konflikter. Varför är de viktiga?

ÖVERLEVARE - sexuellt våld i krig

I de här två programmen från UR får vi träffa överlevare och anhöriga som berättar om sexuellt våld i krig och hur det påverkar individen och samhället. I serien breddar experter perspektiven och visar på sexuellt våld i olika konflikter.

ORSAK OCH KONSEKvens

I det här avsnittet får vi träffa överlevaren Divine från Kongo som blev utsatt för sexuellt våld av militär, polis och civila. Forskaren Jill Trenholm berättar om hur sexuellt våld är kopplat till Sverige. Experterna Angela Muvumba Sellström, Hanna Persson och Maria Eriksson Baaz berättar om sin forskning och erfarenheter från möten med överlevare och förövare. I serien hör vi överlevares vittnesmål från olika delar av världen upplästa av Liban Abshir Mohamed, Linnéa Claeson, Kodjo Akolor, Daniel Riley och Yandeh Sallah.

Se programmet "Orsak och konsekvens" från UR tillsammans i gruppen.

Diskutera efter att ni har sett programmet

För att alla ska ha möjlighet att komma till tals kan gruppen diskutera frågorna i par först för att sedan diskutera vad de kom fram till i helgrupp.

1. Vad tänker du på när du hör ordet krig?
2. Vad innebär begreppet sexuellt våld i väpnade konflikter? Vad kan det vara?
3. Vad berättar Divine? Vad har hon varit med om? Vad är det starkaste i hennes berättelse tycker ni?
4. Hur mår Divine idag? Hur har hon gjort för att försonas och gå vidare?
5. Varför är det effektivt att använda sexuellt våld som vapen i krig?
6. Varför är beordrat sexuellt våld vanligare i etniska konflikter?
7. Vi får lyssna till flera vittnesmål från överlevare av sexuellt våld i krig. Var kommer de ifrån och vad har de upplevt? Ge några exempel.

Undersök och ta reda på mer

Låt gruppen i grupper om 2–3 personer arbeta med en av nedanstående uppgifter utifrån programmet ni just har sett. Låt grupperna redovisa i helgrupp för varandra på valfritt sätt eller låt dem redovisa för varandra i mindre tvärgrupper med en representant från varje grupp. Tips på bra sidor och andra program på temat från UR finns på s. 11–12.

1. Beskriv olika typer av förövare och olika orsaker till sexuellt våld i krig.
2. Sexuellt våld används inte bara som vapen i krig. Det sexuella våldet ökar generellt i samhället i en krigssituation. Ge exempel på detta.
3. Hur påverkar sexuellt våld i krig människan och samhället på kort sikt och på lång sikt. Ge flera exempel.
4. Vad kan man göra åt situationen? Ge några exempel.
5. Vad behöver offren för hjälp? Ge flera exempel.
6. Ta reda på mer om striderna i DR Kongo, Nigeria, Libyen och Colombia. Vad handlar de om? Vilka är det som strider?

SKAM OCH ÅTERUPPRÄTTELSE

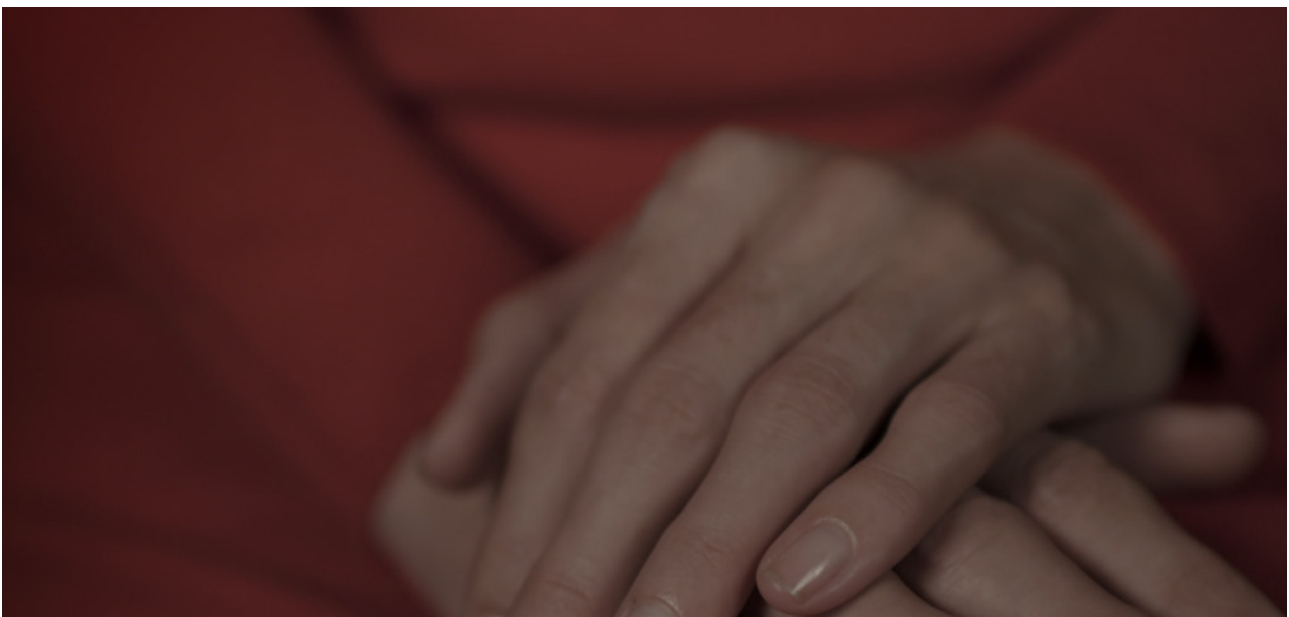
Överlevaren Vasfije från Kosovo berättar om stigman och skulden efter att ha blivit våldtagen under kriget i Kosovo i slutet på 1990-talet. Vi möter Kolbassia, som överlevde sexuella övergrepp som barn från beskyddarna. Abul Kalam, The Swedish Rohingya Association, berättar om situationen för rohinghyerna i Myanmar. Experter pratar om sin forskning kring barnsoldater, förövare och hur man kan förebygga sexuellt våld i konflikt. I serien hör vi överlevares vittnesmål från olika delar av världen upplästa av Daniel Riley, Petra Marklund, Arantxa Álvarez och Yandeh Sallah.

Se programmet "Skam och återupprättelse" från UR tillsammans i gruppen.

Diskutera efter att ni har sett programmet

För att alla ska ha möjlighet att komma till tals kan gruppen diskutera frågorna i par först för att sedan diskutera vad de kom fram till i helgrupp.

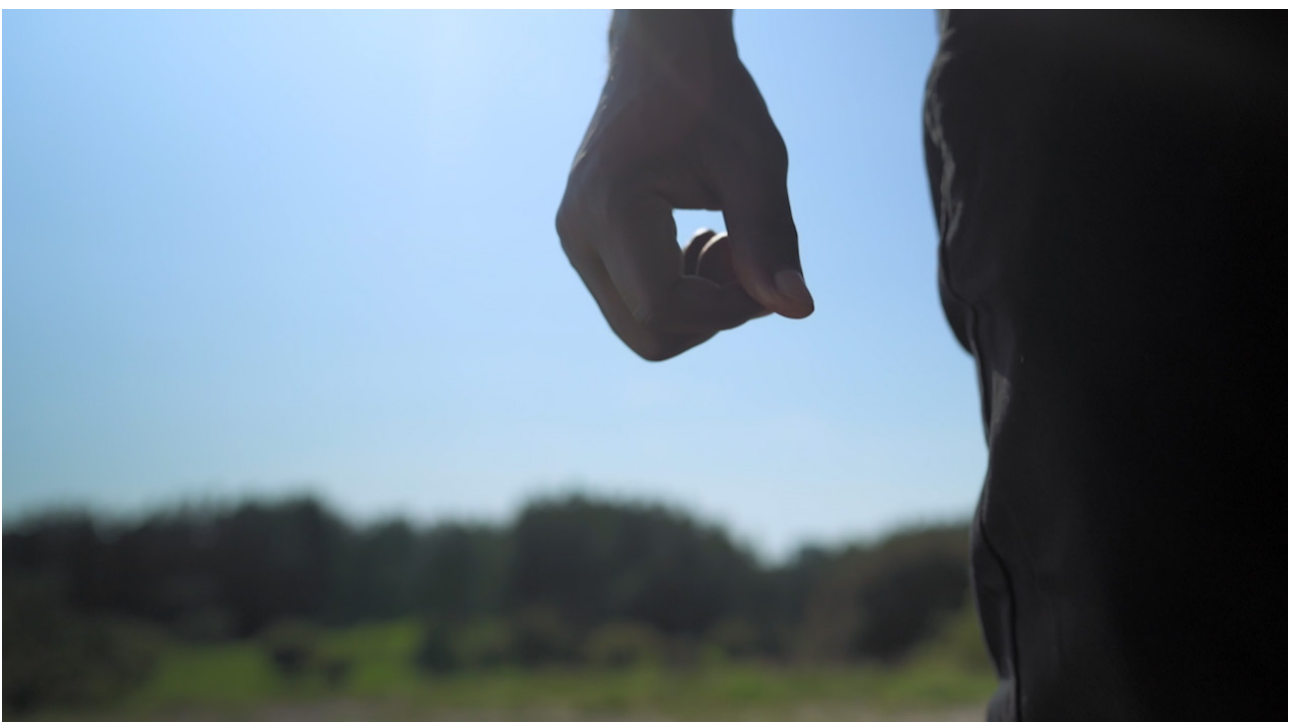
1. Vad berättar Vasifije? Vad har hon varit med om? Vad är det starkaste i hennes berättelse tycker ni?
2. Vad berättar Kolbassia? Vad har han varit med om? Vad är det starkaste i hans berättelse tycker ni?
3. Hur mår Kolbassia idag? Hur har han gjort för att försonas och gå vidare?
4. Hur mår Vasifije idag? Hur har hon gjort för att försonas och gå vidare?
5. Vad innebär rättvisa för överlevarna? Hur ska den uppnås? Vad behöver göras?
6. Vad menas med att sexuellt våld är förenande för de väpnade grupperna i konflikten?
7. Varför är sexuellt utsatta män och pojkar ett mer dolt problem som inte har uppmärksamats så mycket. Varför är det så, tror ni? Vad har det klassats som tidigare?
8. Vi får lyssna till flera vittnesmål från överlevare av sexuellt våld i krig. Var kommer de ifrån och vad har de upplevt? Ge några exempel.

Undersök och ta reda på mer

Låt gruppen i grupper om 2–3 personer arbeta med en av nedanstående uppgifter utifrån programmet ni just har sett. Låt grupperna redovisa i helgrupp för varandra på valfritt sätt eller låt dem redovisa för varandra i mindre tvärgrupper med en representant från varje grupp. Tips på bra sidor och andra program på temat från UR finns på s. 11–12.

1. Ta reda på mer om striderna i Chad och Jemen. Vad handlar de om? Vilka är det som strider?
2. Ta reda på mer om striderna i Kosovo i slutet av 1990-talet. Vad handlade de om? Vilka var det som stred?
3. Vilka är rohingya i Myanmar? Vad har hänt dem?
4. FN och olika frivilligorganisationer arbetar för att förebygga sexuellt våld i krig och konflikt? Hur arbetar de? Vilka är insatserna och hur genomförs de? Ge flera exempel.
5. Barnsoldater är både offer för och förövare av sexuellt våld i krig, vilket gör det extra känsligt. Ta reda på mer om barnsoldaters utsatthet och vad som görs för att hjälpa dem. Vilka organisationer finns det som arbetar med hjälp och stöd till barnsoldater. Vad gör dessa organisationer?
6. Vad görs generellt för att hjälpa och stötta offer för sexuellt våld i krig? Vilken hjälp behöver offren? Vilka organisationer finns det som arbetar med offer för sexuellt våld? Vad gör dessa organisationer? Vilka risker finns det?

Temats kopplingar till skolans ämnes- och kursplaner

SAMHÄLLSKUNSKAP GYMNASIET

Kurs 1B

- De mänskliga rättigheterna; vilka de är, hur de förhåller sig till stat och individ och hur man kan utkräva sina individuella och kollektiva mänskliga rättigheter.
- Folkrätten i väpnade konflikter. Den internationella humanitära rätten och skyddet för civila i väpnade konflikter.

Internationella relationer

- Internationell rätt. Möjligheter och svårigheter med att säkerställa såväl staters som individers rättigheter och säkerhet. Grundläggande internationella konventioner om mänskliga fri- och rättigheter och olika aktörers möjlighet till tillämpning.

SAMHÄLLSKUNSKAP ÅK 9

- De mänskliga rättigheterna inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen. Deras innebörd och betydelse samt diskrimineringsgrunderna i svensk lag.
- Olika organisationers arbete för att främja mänskliga rättigheter.
- Hur mänskliga rättigheter kränks i olika delar av världen.
- Demokratiska fri- och rättigheter samt skyldigheter för medborgare i demokratiska samhällen. Etiska och demokratiska dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter, till exempel gränsen mellan yttrandefrihet och kränkningar i sociala medier.
- Aktuella samhällsfrågor, hotbilder och konflikter i Sverige och världen. FN:s syfte och huvudsakliga uppdrag, andra former av internationell konflikthantering och folkrätten i väpnade konflikter.

ANDRA PROGRAM FRÅN UR PÅ TEMAT

Folkmordet i Rwanda

Hur kunde det ske?

<https://urskola.se/Produkter/211083-Folkmordet-i-Rwanda-Hur-kunde-det-ske>

Fred och försoning

<https://urskola.se/Produkter/211082-Folkmordet-i-Rwanda-Fred-och-forsoning>

Folkmordet i Rwanda: vittnesmål

<https://urskola.se/Produkter/211413-Folkmordet-i-Rwanda-vittnesmal>

Perspektiv på världen

Mänskliga rättigheter – när de mänskliga rättigheterna kränks

<https://urskola.se/Produkter/205456-Perspektiv-pa-varlden-Manskliga-rattigheter-nar-de-manskliga-rattigheterna-kranks>

Konflikter – krigets offer

<https://urskola.se/Produkter/205445-Perspektiv-pa-varlden-Konflikter-krigets-offer>

Från barnsoldat till Sveriges riksdag

<https://urskola.se/Produkter/194163-UR-Samtiden-Psykisk-ohalsa-bland-barn-och-unga-2016-Fran-barnsoldat-till-Sveriges-riksdag>

Bra sidor om du vill veta mer

Rädda barnen

WHO

Unicef

Röda korset/Röda halvmånen

Nationellt centrum för kvinnofrid

Läkare utan gränser

Kvinna till kvinna

Voice of peace

DIN MUSIK RÄDDAR LIV

MUSIKHJÄLPEN

#mh19

Produktion: UR och Sveriges Radio

musikhjalpen.se